

Milli Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Sonuçları: Velilerin Bakış Açısından Fatih Projesi'nin Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi

Fuat GÜLLÜPİNAR*
Abdullah KUZU**
Özcan Özgür DURSUN***
Adile Aşkım KURT****
Mehmet GÜLTEKİN*****

ÖZET

Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim alanında kullanılmasını hedefleyen FATİH projesinin 2012 yılında Türkiye genelinde bazı illerde başlatılan pilot uygulamasının nitel araştırma sonuçlarının değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu kapsamda, FATİH projesinin pilot uygulaması kapsamında Ankara, Karaman, Mersin ve Uşak illerinde dört okulda 44 öğrenci velisi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme ve odak görüşmeler yoluyla elde edilen bilgilerin detaylı bir analizini içermektedir. Bu anlamda çalışma, FATİH projesinin üstünlüklerini ve sınırlılıklarını velilerin bakış açısına odaklanarak, bu projenin pilot uygulamasının sonuçlarının detaylı analizini amaçlamaktadır. Araştırma sonuçları, öğrenci velilerinin önemli bir çoğunluğunun henüz tam olarak FATİH projesinin önemli bir paydaşı olarak sürece aktif olarak dahil edilemediğini ortaya koymaktadır. Ancak, buna rağmen velilerin çoğunluğu, FATİH projesinin eğitim alanına getirdiği bilgi iletişim teknolojilerinin eğitsel, bireysel ve sosyal sonuçları hakkında detaylı fikirler öne sürebilmektedir. Bu açıdan velilerin, FATİH projesiyle sunulan bilgi iletişim teknolojilerinin eğitimde uygulanmasına yönelik bazen olumlu bazen de ihtiyatlı bir tutum takındıkları gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *FATİH projesi, pilot uygulama, veli görüşleri, bilgi ve iletişim teknolojileri.*

Integration of Technology to National Education and Its Results: The Evaluation of Fatih Project From the View of Parents

ABSTRACT

This study evaluates the results of qualitative research on the pilot application of FATİH (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi- Movement of Increasing Opportunity and Amelioration of Technology) project of Ministry of National Education that aims at integrate information and technology to education in 2012. The study analyzes the data obtained by semi-structured and focus group research methods from 44 parents whose children attend the pilot schools in Ankara, Karaman, Mersin and Uşak. It mainly scrutinizes the results of pilot application in detail by focusing on the possibility and limit of FATİH Project from the view of the parents. The results of this research demonstrate that most parents cannot be still actively integrated into the process as one of the important share holders. Yet, majority of parents can propose opinion about individual, social and pedagogical

*Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fgullupinar@anadolu.edu.tr

**Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, akuzu@anadolu.edu.tr

***Yrd.Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, oodursun@anadolu.edu.tr

****Doç.Dr., Adile Aşkım Kurt, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, aakurt@anadolu.edu.tr

*****Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, mgultekin@anadolu.edu.tr

results of FATİH project. In this respect, the parents have both affirmative and cautious about the technological integration to education by FATİH project.

Keywords: FATİH project, pilot application, parents' views, educational technology, information and communication technology.

1. Giriş

Özellikle 21. yüzyılda teknolojinin toplumdaki yeri gün geçtikçe daha çok ağırlık kazanmakta ve giderek vazgeçilmez bir hale gelmektedir. Üretim süreçlerinin büyük bir kısmı artık teknolojik olanakların sağladığı olanaklarla birlikte gerçekleştirilmektedir. Bilgisayar teknolojilerinin üretim süreçlerinin tamamında etkin olarak kullanıldığı çağımızda teknoloji destekli öğretim, ülkelerin eğitim sisteminde kaçınılmaz bir unsur haline gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin teknoloji destekli eğitime ve teknolojinin öğretilmesi süreçlerine daha fazla kaynak aktarmaları gerekliliği açıkça görülmektedir.

Teknolojik yenilikler ve gelişmeler toplumsal hayatın hem ekonomik hem de sosyo-kültürel alanlarında önemli dönüşümler gerçekleştirmektedir. Teknolojik ilerlemenin işgücü içerisindeki vasıflı-vasıfsız kutuplaşmasını arttırdığını; bu noktada da, iş ilişkilerinde giderek daha fazla sayıda, teknolojik makinelerin uzantısı olabilecek veya teknoloji imal edebilecek nitelikli işgücüne ve beyin gücüne ihtiyaç olduğu artık günümüzün bir gerçeğidir. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin sonucu olarak, üretilen şeyden çok üretimin yapılaş biçimi değişmektedir.¹

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (BİT) değişim, sektörlerin ihtiyaç duyduğu iş gücünün niteliklerini de değiştirmiş; yeni iş alanlarının oluşmasını sağlamıştır. İhtiyaç duyulan nitelikli iş gücünü yetiştirmek ve ortaya çıkan yeni iş kollarındaki açığı kapatmak için eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve teknoloji destekli eğitime olan ihtiyaç ise bir zorunluluk haline gelmiştir.² Dolayısıyla, günümüzde özellikle küreselleşme ve küresel işgücünün nitelikli olmasının önem kazanması; eğitim-öğretim süreçlerinde teknolojiye yararlanma çalışmalarının yaygınlaşmasının temel nedeni olduğu ileri sürülebilir. BİT'de yaşanan değişim ve dönüşümler bazı tehditlerin yanı sıra değerlendirmeyi bekleyen çok sayıda fırsatı da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte ortaya çıkan tehditlere karşı koymak, fırsatlardan yararlanmak ve bireylere daha yaşanabilir bir gelecek sunmak için diğer tüm sistemlerin olduğu gibi eğitim sistemlerinin de bu dönüşüme ayak uydurması zorunlu hale gelmiştir.³

Bu süreçte, iletişim teknolojisindeki yenilikler her alanda olduğu gibi, eğitimde de etkili olmaktadır. Uzun süredir okulların teknolojiyle tanıştırılmasının, eğitimdeki değişimin lokomotif olduğu iddia edilmektedir.⁴Eğitim ortamı, bu teknolojilerle hızla değişmektedir. Teknolojinin eğitimde kullanımı radyo, TV, video ve tepegöz gibi araçların okullarda kullanımına bağlı olarak oldukça eski tarihlere gidebilmekle birlikte

¹ V. Morgan Lewis, "Labor market needs to the year 2000" (Ed: Carol Herrstadt Shulman). *Adults and the Changing Workplace*. New York: American Vocational Association, Inc.,1984, s.3-11.

² Kasım Karaman, "Küreselleşme ve eğitim," *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 2 (3), 2010, s.134.

³ H. Ferhan, Odabaşı, *Bilgi ve iletişim teknolojileri ışığında dönüşümler*, H.F.Odabaşı (Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2010.

⁴Rainer Bellamy, "Designing educational technology: computer-mediated change." (Ed. Bonnie, A. Nardi) *Context and Consciousness: Activity Theory and Human-Computer Interaction*. Boston: Massachusetts Institute of Technology, 1996, s.123.

günümüzde eğitim kurumlarının gelişimi ve niteliğini etkileyen en önemli gelişme bilgisayar, internet ve ilişkili teknolojiler olmaktadır.⁵

Eğitim araç ve gereçlerinin, teknolojideki bu yeniliklerle birlikte yenilenmesi, günün gereksinimlerine cevap verebilir duruma gelmesi kaçınılmazdır. Böyle bir gelişim ortamı içinde eğitime teknolojik bir nitelik kazandırma gereği de güncel konulardan biri olmuştur. Teknolojik olanaklardan yararlanmayan eğitim, artık, günün toplumsal ve bireysel beklenti ve gereksinimlerine yanıt verememektedir. Eğitim alanında kullanılan teknolojinin, ileri düzeyde çağdaş bir teknolojiye dönüştürülmesi en öncelikli konular arasındadır.⁶ Yıllar geçtikçe teknoloji eğitim kültürümüzün vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Okullar artık teknolojinin etkilerini ve müfredatın değişen yüzünü görmezden gelememektedir. Bu durum şüphesiz öğretmen, öğrenci ve velilerin rollerinde önemli dönüşümlere gebe gibi görünmektedir. Teknolojik gelişmelerin eğitimde kullanılması sayesinde özellikle öğrenciler, teknoloji ve öğretmenlerle etkileşimli bir çalışma ve işbirliğine girebilme imkanına kavuşmaktadır.⁷ Sonuç olarak, BİT’deki bu yoğun ve hızlı gelişme ve bunların bireysel kullanımlarının hiç olmadığı kadar yaygınlık kazanması, eğitim yöntemleri kadar eğitim kurumlarını da değişime zorlayan en önemli dışsal kaynaklardır.

BİT’deki gelişmeler eğitim açısından, sonuçları itibariyle, olumlu olarak görülse de, bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında ve aynı toplum içerisindeki insanların, bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olma veya ulaşabilme imkânları eşit değildir. Söz konusu teknolojilere sahip olanlar bilgiye, eskiye oranla çok daha hızlı ulaşıırken; diğerleriyle aralarındaki eşitsizlik daha da artmaktadır.⁸ Bu durum, “dijital bölünme (digital divide)” olarak kavramlaştırılmaktadır. Bir diğer problemde teknoloji temelli eğitim sistemlerinin getirdiği ek maliyetlerdir. Ulusal ekonomilerden eğitime ayrılan miktarın artırılması gerekmektedir. Bu gereklilik ekonomik olarak güçlü olan ülkeler için mümkün görülürken diğerlerinin işini daha da güçleştirmektedir.⁹

Apple’a göre teknolojinin eğitim alanında ve tüm sosyal yaşamda değiştirebildiği ve değiştiremediği şeyler vardır. Örneğin teknoloji eşitsizliklere yönelik olumlu bir etki yaratmamaktadır. Bu nedenle yazarın bu konuda sorduğu sorular “teknolojik ilerleme düşüncesi kimin düşüncesidir?”, “ilerleme ne içindir? ve bundan kim yararlanır?” sorularıdır.¹⁰ Örneğin Apple’a göre, teknolojinin üretim alanındaki etkileri veya sınırlılıklarıyla eğitim alanındaki etkileri yakından ilişkilidir. Bu nedenle teknoloji toplumsal yaşamdan soyutlanarak incelenemez.

⁵ H. Hüseyin Aksoy, “Eğitim kurumlarında teknoloji kullanımı ve etkilerine ilişkin bir çözümleme,” *Eğitim Bilim Toplum*, 1 (4): 4-23, 2003, s.12.

⁶ Şahin Karasar, “Eğitimde yeni iletişim teknolojileri- internet ve sanal yüksek eğitim,” *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (4), 2004, s.117.

⁷ Jennifer Alexiou-Ray vd., “Changing instructional practice: the impact of technology integration on students, parents, and school personnel,” *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 2(2), <http://ejite.isu.edu/Volume2No2/AlexRay.htm>, 2003, s.7.

⁸ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, (çeviri: Cemal Güzel), Ankara: Ayraç Yayınları, 2000, s.456.

⁹ Kasım Karaman, “Küreselleşme ve eğitim,” *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2 (3), 2010, s.134.

¹⁰ Michael Apple, *Is The Technology Part of the Solution or Part of the Problem In Education?. Teachers and Texts: A Political Economy of Class and Gender*. New York: Routledge and Kegan Paul, 1989, s.151.

Ancak, teknolojinin insan ihtiyaçlarına ve toplumsal yaşama nasıl entegre edildiği de önemli bir noktadır. Teknoloji onu üreten özel şirketlerin ve piyasa ilişkilerinin hegemonyasına ve inisiyatifine terk edilemeyecek kadar önemli bir alan haline gelmiştir. Bu noktada, “teknolojik gelişmeler ve insan gereksinimleri arasındaki ilişkilerin nasıl kurulduğu ve teknolojiden toplumun nasıl yararlanabileceği ve toplumsal kaynakların teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı alanlara ayrılırken beklentilerin neler olabileceği konusunun da dikkatle gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Teknolojinin, eğitim kurumlarının örgütlenme ve işleyişine; eğitim sürecinde kullanılan yöntem, eğitimin içeriğine ve eğitim yoluyla toplumsal alana etkisinin de bu çerçevede dikkate alınması gereklidir.”¹¹

ABD gibi gelişmiş ülkelerde eğitim yoluyla tüm toplum kesimlerine bilgisayar kullanımı ve internet olanağı projeleri de oldukça ilerleme göstermiş ve eğitim sisteminin temel stratejik gelişme alanlarından birisi olarak tanımlanmaya devam etmektedir. Yine, Avrupa Birliği ülkeleri için de tüm okullarda bilgisayar başına düşen öğrenci sayısının azaltılmasının ve bilgisayar okur-yazarlığı başta olmak üzere teknoloji kullanımını öğretmenin okulların temel hedefleri arasında yer alması, yakın gelecekte bu konudaki yaygınlığının bugün bulunan noktadan daha ileriye gideceğini düşünmemizi kolaylaştırmaktadır. Son birkaç yıl içinde kamu okullarında bilgisayar kullanımı ve internet bağlantısına sahip olma oranlarının birkaç yıl öncesine göre bile çok önemli oranlarda artış gösterdiği saptanmaktadır.¹²

Açıkçası, ticari kurumlarda kullanılan bilgisayar ile öğretim kurumlarında kullanılan bilgisayarların ve teknolojilerin farklı kullanım ilkelerinin olması gerekmektedir. Özellikle eğitim kesiminde teknoloji kullanımının verimlilik, rekabet, kârlılık, üstünlük sağlama vb. gibi küresel piyasa değer ve ilkelerine dayalı olmak yerine bireysel ve toplumsal gereksinimler ve farklılıklar, demokratiklik, eşitlik, hakkaniyet, maliyet-etkililik gibi değer ve ölçütleri öncelikle göz önüne alması gerekir.¹³

Türkiye son 20 yılda meydana gelen baş döndürücü teknolojik değişimlere ve bunun eğitim alanında yarattığı dönüşümlere uyum sağlamak ve küresel rekabette geride kalmamak iddiasıyla eğitim alanında teknoloji kullanımını öngören birtakım projeler uygulamaya başlamıştır. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığından da aldığı destekle Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesini hayata geçirmiştir. Bu proje kapsamında, uzun vadede tüm öğretmenlere ve öğrencilere tablet bilgisayarlar verileceği, her sınıfa internete bağlı bilgisayar, akıllı (etkileşimli) tahta vb. bilgisayar teknolojilerinin konulacağı ve bunun yanı sıra her okula en az bir adet çok amaçlı fotokopi makinesi, etkileşimli tahta, doküman kamera ve mikroskop kameranın konulacağı belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı FATİH Projesini, eğitim ve öğretimde okullarda teknolojiyi iyileştirmek amacıyla BİT araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde düzenlenmesi amacıyla yürürlüğe koyduğunu belirtmektedir. Bu amaçla, BİT’in derslerde etkin kullanımı için okulöncesi, ilköğretim ile ortaöğretim düzeyindeki tüm okulların dersliğine etkileşimli

¹¹ H. Hüseyin Aksoy, “Eğitim kurumlarında teknoloji kullanımı ve etkilerine ilişkin bir çözümleme,” *Eğitim Bilim Toplum*, 1 (4): 4-23, 2003, s.5.

¹² Aksoy, a.g.m., s.9.

¹³ Aksoy, a.g.m., s.10.

tahta ve internet ağ altyapısı sağlanması ve öğrencilere/öğretmenlere bireysel olarak kullanabilecekleri tablet bilgisayarların verilmesi hedeflenmektedir. Başlangıç olarak 2012 yılında 17 ilde 52 okulda pilot uygulama başlatılmıştır. Projenin 2015'e kadar tüm okullara yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda öncelikli olarak 17 ilde ve 52 okulda pilot uygulama olarak 2011-2012 öğretim yılında proje hayata geçirilmiş, bu okullarda geniş bant internet altyapısı kurulmuş, öğretmen eğitimleri tamamlanmış, okullardaki pilot sınıflara etkileşimli tahtalar kurulmuş, öğrencilere de tablet bilgisayarlar dağıtılmıştır. Aynı zamanda ders etkinliklerinde kullanılabilmesi amacıyla doküman kameralar ve çok amaçlı yazıcılar tedarikçi firmalar tarafından okullara sağlanmıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, projenin, tedarikçi firmalar tarafından donanım ve yazılım altyapısının sağlanması, eğitsel e-içeriğin, z-kitapların geliştirilmesi, sağlanması ve yönetimi, öğretim programlarında etkin BİT kullanımına yönelik düzenlemelerin yapılması, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin sağlanması ve bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BİT kullanımının teşvik edilmesi olmak üzere beş ana bileşenden oluştuğu söylenebilir.¹⁴

Bu süreçte öğretim programlarının BİT destekli öğretime uyumlu hale getirilerek eğitsel e-içerikler oluşturulması ve öğrenme-öğretme sürecinde etkin kullanımını sağlamak amacıyla öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi de planlanmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin ve öğretmenlerin öğrenme faaliyetlerini teknolojik araçlarla sağlamak amacıyla öğretmen ve öğrencilere tablet bilgisayar verilmesi hedeflenmiştir.¹⁵

Eğitimde FATİH projesinin beş ana bileşenden oluştuğu belirtilmektedir. Bu bileşenler, donanım ve yazılım altyapısının sağlanması; eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi; öğretim programlarında etkin BİT kullanımı; öğretmenlerin hizmet içi eğitimi; bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BİT kullanımının sağlanması olarak açıklanmıştır. Eğitimde FATİH Projesinin 5 yılda tamamlanması planlanmıştır. Birinci yıl ortaöğretim okulları, ikinci yıl ilköğretim ikinci kademe, üçüncü yıl ise ilköğretim birinci kademe ve okul öncesi kurumlarının BİT donanım ve yazılım altyapısı, e-içerik ihtiyacı, öğretmen kılavuz kitaplarının güncellenmesi, öğretmenler için hizmet içi eğitimler ve bilinçli, güvenli, yönetilebilir BİT kullanımı ihtiyaçlarının tamamlanması hedeflenmektedir.¹⁶

Yeni teknolojilerin(etkileşimli tahta, tablet bilgisayarlar, internet, vb.), eğitimin içindeki tüm eğitim aktörlerinin (öğretmen, öğrenci, idareci, veli vb.) öğrenme eylemlerindeki davranış biçimlerini ve içerikleri (ders kitapları, müfredat, tüm ders materyalleri vb.) ve o içeriklerin aktarılma biçimleri olan öğretim yöntem ve tekniklerinde radikal değişiklikler ortaya çıkarabileceği öngörülebilir. İşte bu noktada; öğretmen ve öğrencilere yönelik olarak yeni yaklaşımların geliştirilmesi ve e-öğrenme sisteminin imkânlarının sunulması için bir fırsat olan FATİH projesi, iyi tasarlandığı ve uygulandığı takdirde klasik eğitim ve öğretim anlayışını etkileme ve değiştirme potansiyeli barındırmaktadır. FATİH projesinin uygulanması sürecinde en büyük sorumluluğun temel uygulayıcılar olarak öğretmenlerde olduğunu ve öğretmenlerin bu

¹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı-MEB, 2012.

¹⁵ Milli Eğitim Bakanlığı-MEB, 2012.

¹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı-MEB, 2012.

süreçte anahtar bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda proje uygulamalarının sürdürülebilir olması için ana uygulayıcılar olarak görülen öğretmenlere yönelik sürekli mesleki eğitim olanaklarının sağlanması ve onların sürece etkin olarak katılımlarının sağlanmasının çok önemli olduğu söylenebilir.¹⁷ Ancak, FATİH projesinin başarısı büyük ölçüde öğretmen yeterliliklerine bağlı olsa da diğer paydaşlar olan öğrenciler ve onlara evde sunulan ebeveyn desteği ve zengin öğrenme ortamları da önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Velileri/aileleri eğitimde önemli bir paydaş olarak düşündüğümüzde, ailelerin çocuklarının eğitimlerine ilişkin bilgiyi belli bir zaman ve mekana bağlı olmaksızın edinebilmeleri ve görüşlerini gerek okul yönetimine gerekse diğer velilere iletebilmeleri katılımcı bir eğitim için önemli bir altyapı oluşturmaktadır. Ancak Aksoy'un da işaret ettiği gibi, burada internet olanaklarına ulaşmaya elverişli bir çevre, ailelerin bilgisayar kullanma becerileri, iletişim kurmalarına öncülük edecek ve bunu sürdürecektir anahtar kişilerin veya okul çalışanlarının bulunması gerekliliği özellikle dikkate alınmalıdır. Böyle bir altyapı doğrudan ülkede mevcut teknoloji ilişkili politikaların ve eğitim kurumlarında üretilen bilgi ve becerilerin bir yansıması olacaktır.¹⁸

Bu noktada eğitimde kullanılacak teknolojilerin veli, öğrenci ve öğretmenlerin özgürce ve bağımsız bir şekilde birlikte çalışmalarını için birbirlerine erişimlerini kolaylaştıracak özellikte araçlar sağlamalıdır. Eğitimde kullanılacak teknolojilerin öğrencinin öğrenme çevresi olan okul ve evi (ebeveynleri) muntazaman entegre edecek içeriğe ve amacına uygun araçları içermelidir.¹⁹ Zaten yapılan çalışmalar ebeveynlerin ya da velilerin eğitim sürecine etkin katılımlarının öğrencilerin akademik performans düzeylerine pozitif bir katkıda bulunabileceğine işaret etmektedir.²⁰

FATİH projesinin üstünlüklerini ve sınırlılıklarını projenin paydaşlarından biri olan velilerin bakış açısına odaklanarak anlamaya çalışılan bu çalışmada, bu projenin pilot uygulamasının 4 ildeki sonuçlarının detaylı analizini amaçlamaktadır. Velilerin FATİH projesi hakkındaki algılarını ortaya koymaya çalışılan makale, teknoloji destekli eğitim ve öğretimin Türkiye koşullarında nasıl uygun bir model oluşturabileceğine dair analiz, sorgulama ve eleştirilere de yer vermektedir. Ayrıca, FATİH projesinin değerlendirilmesine yönelik bu çalışmada genel olarak teknolojinin okul, öğretmen ve aileler tarafından nasıl anlaşıldığı ve kullanıldığına odaklanılmakla birlikte, özellikle okul altyapısı ve internet erişimi, öğretmen eğitimi, öğrencilerin bilgisayarları sınıf içinde kullanımı, ailelerin projeyi kabullenmesi gibi değişkenler açısından bir takım analizler yapılmıştır.

Pilot uygulama aşamasında ortaya çıkacak problemleri dikkate alarak FATİH projesinin sosyolojik ve teknik açılarından değerlendirilmesi ve projenin sağlıklı yürütmesini sağlamak için değerlendirme sürecinin çok önemli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda çalışmamız, projenin yukarıda bahsettiğimiz beş bileşenine yönelik olarak

¹⁷ Ahmet Akıncı vd., "Bir teknoloji politikası olarak fatih projesinin başarılı olması için yapılması gerekenler: bir durum analizi çalışması," *Akademik Bilişim Konferansı*, 1-3 Şubat 2012 / Uşak Üniversitesi, UŞAK.2012, s.5.

¹⁸ Aksoy, a.g.m., s. 13-14.

¹⁹ Cathy Lewin-Rosemary Luckin, "Technology to support parental engagement in elementary education: Lessons learned from the UK," *Computers & Education*. 54, 2010, s.729.

²⁰ Joyce, L. Epstein, *School, Family and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. Boulder, CO: Westview Press, 2001, s.17.

işleyen ve işlemeyen yönlerin görülmesi açısından projenin önemli paydaşlarından olan velilerin FATİH projesine ilişkin görüşlerine odaklanmıştır.

2. Yöntem

Pilot uygulama okullarındaki öğrenci velilerinin FATİH Projesi hakkındaki görüşlerini belirlenmeye çalışan bu araştırmada velilerin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesi tarafından ortak bir şekilde gerçekleştirilen pilot projenin değerlendirilmesine dayanan bu çalışmada büyük ölçüde nitel yöntemler kullanılarak veri toplanmıştır. Değerlendirme sürecinde; Ankara, Uşak, Karaman ve Mersin’de proje yöneticileriyle, okul müdürleriyle, öğretmenlerle, öğrencilerle ve ailelerle yarı yapılandırılmış görüşme ve odak görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca okul ziyaretleri yapılarak uygulamalar yerinde sınıf gözlemleri yapılarak izlenmiştir. Veri toplama sürecinin tamamında araştırmacılar yer almıştır. Ayrıca veri toplama aracı araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik ve güvenirliği test edilen veri toplama aracında anlaşılabilirliği düşük olan sorular yeniden düzenlenmiştir.

Araştırma kapsamında FATİH projesinin uygulandığı pilot uygulama illerinden Ankara’daki Mehmet Emin Resulzade Anadolu Lisesi Karaman’daki Abdullah Tayyar Anadolu Lisesi, Mersin’de Erdemli İmam Hatip Lisesi ve Uşak’taki Yaşar Akar İlköğretim Okulu’nda okuyan öğrencilerin 44 velisi ile odak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları Ankara, Uşak, Karaman ve Mersin illerindeki dört devlet okulundan 24 tanesi kadın 20 tanesi erkek olmak üzere toplam 44 öğrenci velisidir. Öğrenci velileri pilot okullardaki idarecilerin görüşme çağrısına cevap verenler arasından 44 öğrenci velisi tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiştir.

Proje kapsamında odak görüşme kapsamında genel olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- *Projenin getirdiği yenilikler ana paydaşlar tarafından nasıl ve ne ölçüde kullanılmıştır? (Kullanım amacı ve kullanım sıklığı açısından).*
- *Projenin getirdiği yenilikler eğitim-öğretim sürecinde ne tür değişikliklere neden olmuştur? (Öğrenci, Öğretmen, Öğretme-Öğrenme süreci açısından).*
- *Uygulama sırasında ne tür teknik, pedagojik, sağlık ve sosyal/psikolojik sorunlar ortaya çıkmıştır? (Teknik Sorunlar/destekler, Pedagojik Sorunlar/destekler, Sağlık Sorunları/destekler, Sosyal/psikolojik sorunlar/destekler).*
- *Uygulamanın eğitsel çıktılarına ve sosyal hayata etkileri neler olmuştur? (Memnuniyet ve Okul kültürü/iklimi).*

Velilerden elde edilen veriler, içerik analiz tekniği ile çözümlenmiş ve analiz sonucunda elde edilen sonuçlar araştırma amaçları doğrultusunda aşağıda değerlendirilmiştir. İçerik analizi; belli bir olguyu tanımlamak ve ölçmek için sözel, görsel veya yazılı verilerden geçerli sonuçlar elde ederek sistematik ve nesnel araçlar sağlayan bir araştırma metodudur.²¹ Bu anlamda içerik analizi anlam, içerik, sonuç ve

²¹B. Downe Wamboldt, “Content analysis: Method, applications, and issues,” *Health Care for Women International*, 13(3), 2009, s.314.

bağlamlarla ilgilidir. Tekrar eden kelime, ifadeler, cümleler bağlamsal koşullar düşünülmezsizin yetersiz ve anlamsızdır. Analizci mutlaka bağlam ve koşulları dikkate almak durumundadır. İçerik analizinin temel amacı kategorileri koşullarla veya veri elde edilen çevresel şartlarla ilişkilendirerek sonuçların anlaşılma niteliğini çoğaltmaktır.²²

Odak grup görüşmeleri, genellikle; bir mal, hizmet ya da olanağın kullanıcılar tarafından nasıl algılandığını ortaya çıkarmak için gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla; bir mal, hizmet ya da olanağı, görüş bildirecek kadar yakından tanıma fırsatına sahip bireylerden, odak gruplar oluşturulmaktadır.²³ Bu anlamda, odak grup görüşmesi, insanlarla bir grup tartışması ortamında gayri resmi olarak “görüşme yapılan” özel bir araştırma tekniğidir. Odak grup görüşmesi çoğu zaman nicel araştırmayla birleştirilir ve kendine özgü üstün ve zayıf yanlara sahiptir.²⁴

Odak grup görüşmelerinin eğitim alanındaki en önemli kullanım amaçları, (a) bireylerin eğitim gereksinimlerini belirlemek, (b) çeşitli konulardaki görüşleri ve sorunlarla ilgili önerilerini belirlemek, (c) eğitim kurumlarını, programlarını, uygulamalarını ya da materyallerini değerlendirmektir.²⁵

Öte yandan yarı-yapılandırılmış görüşme ise, araştırmacının sosyal ve kişisel sorunlar konusunda derinlemesine veri toplamasına olanak sağlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin temel özgünlüğü görüşme esnasında araştırmacıya katılımcılar için önemli olan konuları serbestçe keşfetme esnekliği ve olanağı sağlamasıdır. Bu yöntem açıkça mesele ve deneyimler konusunda daha detaylı bilgi toplanması fırsatı yaratmaktadır. Çünkü bu metot, araştırmacıların beklemediği veya düşünmediği konularda kişilerin görüş ve açıklamalarını ortaya çıkarmak konusunda önemli avantajlar sağlamaktadır.²⁶

Araştırmada katılımcılardan odak grup görüşmeleriyle veri toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama aracının geçerlik güvenilirlik çalışmaları kapsamında anlaşılabilirliği test edilmiş, anlaşılabilirliği düşük olan sorular yeniden düzenlenmiş ve gerekli durumlarda daha detaylı bilgi edinebilmek amacıyla sonda soruları hazırlanmıştır. Katılımcılarla yapılan odak grup görüşmelerinde aşağıdaki çerçeveye sonda sorular yöneltilerek bu sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. FATİH Projesiyle gelen yeniliklerin, çocuklarınızı, size ve öğrenme-öğretme sürecini nasıl etkilediğini lütfen gözlemlerinizi örnek göstererek açıklayınız.

- Fatih Projesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Fatih projesi uygulanmaya başladıktan sonra çocuğunuzun eğitim hayatında neler değişti?
- Fatih projesi kapsamında kullanılan materyaller hakkında neler biliyorsunuz?

²² Wamboldt, a.g.m., s.314.

²³ Gönül Kırcaali-İftar, “Özel eğitimde fokus grup araştırmaları,” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 2004, s.2.

²⁴ W. Lawrence Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (Cilt 2), (Sedef Özge, çev.), İstanbul: Yayınodası yay, 2010, s.592.

²⁵ Kırcaali-İftar, a.g.m., s.2

²⁶ Catherine Pope, “Qualitative methods in research on health care quality,” *Quality Safety Health Care*, 11, 2002, s.148.

2. FATİH Projesinin uygulama sürecinde karşılaştığınız temel sorunlar (teknik, pedagojik) ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

- Tablet bilgisayara yüklenmiş olan derslerle ilgili dokümanlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Bununla ilgili önerileriniz olabilir mi?
- Tablet bilgisayar kullanırken karşılaşılabilecek teknik sorunları nasıl çözersiniz?

3. Sizce, FATİH Projesi ile gelen yeniliklerin sosyal hayata etkileri neler olmuştur?

- Tablet bilgisayar kullanılmaya başlandıktan sonra çocuğunuzun arkadaş ilişkileri nasıl etkilendi?
- Tablet bilgisayar kullanmaya başladıktan sonra çocuğunuzun aile bireyleri ile ilişkilerinde neler değişti?
- Fatih projesi uygulanmaya başladıktan okul ve öğretmenlerle ilişkilerinizde neler değişti?
- Fatih projesi uygulanmaya başladıktan çocuğunuzun okula karşı tutumunda neler değişti?

4. Fatih Projesi hakkında eklemek istedikleriniz ve önerileriniz nelerdir?

15-30 Mayıs 2012 tarihleri arasında beş devlet okulunda araştırmacıların moderatörlüğünde gerçekleştirilen her bir odak grup görüşmesine 7 ile 12 arasında değişen veli katılmıştır. Ses kaydı gerçekleştirilen görüşmeler 30 ila 80 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların bilgisi dahilinde ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme sırasında velileri yönlendirici ve araştırmanın veri toplama sürecini olumsuz etkileyebilecek durumlardan kaçınılmıştır. Bu süreçte araştırmacıların rolü, ele alınan olgu bağlamında verilerin toplanması, analizi ve bulguların yorumlanması olarak gerçekleşmiştir.

Elde edilen veriler oluşturulan indekslere yerleştirilmiştir. Veriler çerçevesinde kodlamalar yapılarak görüşler, analiz işlemi sonucunda elde edilen temalar ve alt temalar, eğitim bilimleri ve nitel araştırma konularında bir uzmanın görüşüne sunulmuş ve elde edilen temalar üzerinde kodlayıcılararası güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda ulaşılan temalar üzerinde kodlayıcılar arası güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik= görüş birliği/(görüş birliği+görüş ayrılığı)*100 formülü²⁷ile her tema için kodlama güvenilirliği oranı hesaplanmış, bu oranın %70 ve üzeri olarak hesaplandığı temalar üzerinde görüş birliğine varıldığı kabul edilmiştir. Araştırma bulguları oluşturulurken doğrudan alıntılara yer verilmiş ve bulgular gözlem notlarıyla desteklenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

3. 1. Velilerin FATİH Projesi Hakkındaki Genel Görüşleri

Öğrenci velileri ile Ankara, Karaman, Mersin ve Uşak illerindeki FATİH projesi pilot okullarında yapılan odak görüşmeler sırasında velilere yöneltilen “FATİH Projesi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtlar olumlu, kararsız ve kısmen olumsuz olmak üzere sınıflandırılabilir. Velileri odak görüşmenin FATİH projesi hakkındaki görüşlerinin çözümlenmesi sonucunda Tablo 1’de

²⁷ Matthew. B. Miles and A. Michael, Huberman, Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2th Ed.), California: Sage Publications, 1994.

oluşturulan iki ana tema (olumlu ve olumsuz) ve bu iki ana temanın altında alt temalar ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Velilerin FATİH Projesine İlişkin Genel Görüşleri

Olumlu	Olumsuz
Her bilgiye kolayca erişim	Tabletlerde oyun oynanması
Kitap taşıma sorununun olmaması	Okuma alışkanlığını azaltması
Teknoloji kullanımını sağlaması	Sosyalleşmeyi engellemesi
İnternetin olması/ İnternet kafeye gitme oranının azaltması	Velilerin yeterli bilgiye sahip olmaması
Derslerdeki başarıyı artırması	Evde yoğun internet kullanımı
	Sakıncalı internet kaynaklarına erişim

FATİH projesiyle birlikte gelen yeniliklerin öğretme-öğrenme süreci bağlamında katkı sağladığı değişimler ise beş alt tema kapsamında değerlendirilmiştir. Veliler projenin; öğrenmeyi kolaylaştırması, teknoloji kullanımını sağlaması, derslerdeki başarıyı artırması, kitap taşıma sorununu ortadan kaldırması, internet olanağı sağlaması bakımlarından yararlı bulmaktadırlar.

Buna göre öğrenci velileri, FATİH Projesiyle birlikte gelen yeniliklerin derslerin işlenişini büyük ölçüde zenginleştirdiğini dile getirmişlerdir. Özellikle internette yer alan görsel ve işitsel bilgiye ders sırasında ulaşılabilmesi ve anlatılan konuların görsel içerik desteği ile zenginleştirilmesi öğretim sürecinde büyük kolaylık olarak değerlendirilmektedir. Gerek sayısal gerekse sözel derslerdeki gözlemler sırasında da ağırlıklı olarak görsel içeriklerden sıkça yararlandığı görülmüştür. Bunun yanında özellikle konuya uygun hazır içerik anlamında sıkıntılarının olduğu da gerek öğrenciler ve öğretmenler gerekse veliler tarafından dile getirilmektedir. Velilerin, içerikler hakkındaki görüşlerini öğrencilerin görüşlerine dayandırarak sunmaları ise, öğrencilerin derslerine ve okula olan ilgilerinde artış olarak değerlendirilebilir.

FATİH projesi kapsamında dağıtılan tabletlerin öğrenme süreçlerini kolaylaştırması, öğrencilerin başarılarını arttırması ve yoğun teknoloji kullanımı sağlamasından dolayı olumlu olduğunu düşünen örnek veli görüşü şu şekildedir:

“Büyük avantaj. Anlatım olarak, görüntü olarak. Hem öğretmen için hem öğrenci için. Olumlu görüyorum. Her türlü kaynak çocuğun elinin altında, her şeyden faydalanabiliyorlar. Olumlu bakıyorum... Ülkemiz için kazançtır. Tablette çocuğum derslere bakıyor görüyorum... Oyun oynamaya çok düşkün tablette oyun oynuyorlar...genelde olumlu bakıyorum, açıyor dersleri izliyor, dinliyor, animasyonları görüyor...Teneffüslerde çocukların hep elinde...Akıllı tahtada sorun yok...İnterneti millet olarak faydalı kullanmalıyız...Ayrıca, teknoloji özrü bulunmayan her öğrenci için çok büyük fırsat.....sayfa yutulması falan yok...akıllı tahtayla birleşince çocukların verim alabileceği bir proje. Başarıları arttı. Notları yükseldi”

Projeye birlikte öğrencilerin kitap defter taşımaktan kurtulacakları ve elektronik kitapları yükleyebilecekleri tabletleriyle okula kolaylıkla gelebilecekleri yönündeki öngörü görüşmeler sırasında veliler tarafından da dile getirilmiştir. Veliler özellikle kitap defter taşımayı bir yük olarak değerlendirip tabletlerin gerekli içeriklerle

zenginleştirilmeleri durumunda öğrencilerin yükünü büyük ölçüde hafifleteceği görüşünü dile getirmişlerdir. Fakat ders gözlemleri sırasında sınıflara kitap ve defterleriyle gelen öğrencilerin de olduğu görülmüştür. Bu durum derslerdeki içerik yetersizliği ve tablet üzerine not alma seçeneğinin etkin olarak kullanılamamasıyla açıklanabilir. Tabletlerin sağlayabileceği pratik kolaylıklar ile ilgili örnek bir veli ifadesi aşağıda yer almaktadır:

“Çok güzel bir şey. Çocuklar çantalarına daha önce kitapları doldurup geliyorlardı. Şimdi her şey tabletin içinde. Olumlu çok güzel bir şey...Çocuklar okula giderken çantayı göremez olduk. Çantaları 8-10 kilo ağırlığında çantalarla çocuklar okula gelirlerdi. Küçük bir tabtaya her şey yerleştirilmiş.”

Öte yandan, görüşülen velilerin bir kısmı, projeyi olumlu bulmakla birlikte kimi bakımlardan beğenmedikleri yönler olduğunu dile getirmektedirler. FATİH projesiyle birlikte gelen yeniliklerin öğretme-öğrenme süreci bağlamında olumsuz veli görüşleri ise beş alt tema kapsamında değerlendirilmiştir. Bu açıdan görüşülen velilerin bir kısmı, projenin sosyalleşmeyi engellemesi, hala kitap taşımayı ve kullanımını gerektirmesi, evde yoğun internet kullanmaya neden olması, okuma alışkanlığını azaltması ve tabletlerin oyun amaçlı kullanılmasına neden olması yönleriyle beğenmediklerini belirtmektedirler.

FATİH projesinin sağladığı yoğun teknoloji kullanımının yarattığı sosyal/psikolojik sorunlar bağlamında da velilerin görüşleri değerlendirilmiştir. Buna göre velilerin yaygın olarak dile getirdikleri görüş doğrultusunda sağlanan teknolojilerin öğrencileri asosyal bir yapıya itmesi, sınıfta ve teneffüste arkadaşlarıyla konuşmak yerine öğrencilerin tabletleriyle ilgilendikleri bu durumun da öğrenciler arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilediği değerlendirilmiştir. Sınıf gözlemlerimiz sırasında fark ettiğimiz ders zili çaldığında öğrencilerin çoğunun sınıftan ayrılmayıp tabletle ilgilenmeleri bu görüşü destekler niteliktedir. Bunun yanında velilerin bazıları ise öğrencilerin teknolojik bilgilerini birbirleriyle paylaşmaları nedeniyle asosyal olmayıp aksine birbirleriyle daha fazla iletişim kurduklarından söz etmişlerdir.

Sosyalleşmeyi engelleyen temel faktörlerden biri olarak değerlendirilen bilgisayar ve teknoloji bağımlılığı ise göz önüne alınması gereken önemli bir sorundur. Özellikle günümüzde madde bağımlılığı kadar yaygın olan bilgisayar bağımlılığı konusunda ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Yoğun teknoloji kullanımının sosyalleşmeye olumsuz etkileri konusunda bir veli görüşü oldukça çarpıcı analizler içermektedir:

“Sosyal ilişkileri olumsuz etkileyebilir. Her şeyin avantajı olduğu kadar dezavantajı da var. Sanayileşmeyle, teknolojiyle birlikte, insanlar yalnızlaştı ve toplumun dışına itildi. İnsan ilişkilerimiz çok değişti. Önceden bir cenazemiz olduğunda kalkıp gidiyorduk. Şimdi cep telefonuyla başın sağ olsun deyip bırakıyoruz...Teknolojinin sebep olduğu yabancılaştırma, işi çıkmaza sokuyor.”

Bilgisayar teknolojilerinin yoğun kullanılmasının doğal olarak sosyal yaşama daha az zaman kalması nedeniyle bireyler arasındaki iletişimi ve etkileşimi zayıflattığı öne sürülebilir. Projenin ailelerin sosyal yaşamına etkilerini olumsuz bir açıdan değerlendiren bir veli şunları ifade etmektedir:

“Tablet bilgisayar nedeniyle, çocuğumun aile içinde diyalogları azaldı. Bu konuda internet çok etkili. İnternet çocuğumun akrabalarıyla ilişkilerini bitirdi.”

Bazı veliler ise FATİH Projesinin öğrencilerin ortaya çıkarabileceği önemli bir başka olumsuz gelişmeye dikkat çekmektedir. Bu noktada bazı veliler projenin sağladığı etkileşimli tahta ve tabletlerin görsel teknolojileri yoğun olarak kullanımını teşvik ettiği için zaten zayıf olan kitap okuma alışkanlığını ortadan kaldıracağını vurgulamaktadır. Bu konuda bir velinin görüşü aşağıda yer almaktadır:

“...Benim burada tek çekindiğim soru, zaten çocuklarımız fazla okumayı sevmiyor. Yani burada okumada bir bantallaşma olursa, bir sıkıntı olursa bilmiyorum.”

Ayrıca, ebeveyn kontrolü ile öğrencilerin teknolojinin sağladığı her türlü sakıncalı içerikten mümkün olduğu kadar korunmaları sağlanabilir. Özellikle evde çocuklarının bilgisayar kullanımı sırasında ebeveynlerin bu kullanımı denetim altına alarak çocuklarını yine önemli bir sorun olarak dile getirilen zararlı içeriklerden korumaları olanaklı görülmektedir. Zararlı içerikler internetin denetim altına alınmaya çalışılmasının en önemli gerekçesi olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda okullara filtre uygulamaları yapılmasına karşın birçok yöntemle bu filtre sistemlerinin aşılarda zararlı içeriklere erişim olanağı elde edilmektedir. Bu kapsamda okullarda öğretmenlere özellikle rehber öğretmenlere evlerde ise ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Zararlı içeriklere erişime ilişkin bir veli görüşü aşağıda yer almaktadır:

“...Ama internet olayını beğenmedim. Yalnız ergenlik dönemi olduğu için kötü yerlerde kullanımı konusunda endişeleniyoruz. Yoksa başka bir endişemiz yok. Mesela biz internete evde kota koyduk.”

Bu noktada dikkat çekici olan, öğrenciler normal şartlarda internet kullanıcısı olmalarına rağmen, görüştüğümüz velilerin bir kısmı internetin özellikle genel ahlaka aykırı sitelere girilebileceği endişesiyle projenin internet bağlantısı boyutuna kısmen de olsa çekimser bir yaklaşım göstermektedir. Bunun bir nedeni, bu ailelerin çocuklarını sürekli kontrol ve denetim altında tutma isteğinden kaynaklanmaktadır. Ailelerin bir kısmı interneti, çoğu zaman çocukların kendi kontrollerinden çıkabileceği ve denetleyemeyecekleri endişesi taşımaları nedeniyle olumsuz değerlendirmektedir.

Öte yandan bazı veliler projenin henüz çok yeni başlamış olmasından dolayı, olumlu görüş bildirebilecek ve detaylı değerlendirme yapabilecek kadar somut çıktıları olmadığını da düşünmektedirler. Bazı velilerin ilk etapta teknolojiye ve özellikle internete karşı olumsuz önyargılar nedeniyle bir karşı duruşları söz konusu olsa da; özellikle bu yeniliklerin eğitim öğretim açısından öğrenciler için sağladıkları kolaylıklar görüldüğünde teknolojiye ilişkin olumsuz önyargılarda olumluya doğru değişimlerin yaşandığı gözlenmektedir.

3.2. Velilerin FATİH Projesi Uygulamaya Başladıktan Sonra Çocuklarının Eğitim Hayatındaki Değişikliklere İlişkin Görüşleri

Görüşmeler sırasında velilere ikinci olarak “FATİH projesi uygulanmaya başladıktan sonra çocuğunuzun eğitim hayatında neler değişti?” sorusu yöneltilmiştir. Bu anlamda velilerin, pilot uygulama sürecinde, FATİH Projesinin eğitsel çıktılarının neler olduğu ve bu çıktıların okul iklimi ve sosyal hayata ne gibi etkilerde bulunduğunu belirleyebilme adına görüşmeler yapılmıştır. Velilerin bu soruya verdikleri yanıtların çözümlenmesi sonucunda Tablo 2’de işaret edilen eğitsel açıdan öğrencinin okul kültürü ve iklimindeki değişiklikler ana temasının altında alt temalar ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Velilerin FATİH Projesi Uygulamaya Başladıktan Sonra Öğrencilerin Eğitim Hayatındaki Değişikliklere İlişkin Görüşleri

Okul Kültürü ve İklimi	Memnuniyetsizlik
Öğrenmeyi Kolaylaştırma	Başarıda Düşme
Başarı Artışı	Okumaya İlginin Azalması
Kendine Güvenin Gelişmesi	Tableti Kırma veya Kaybetme Stresi
Heyecan ve motivasyon artışı	Öğrencilerde yasaklara karşı tepki
Kendin Ayrıcalıklı Hissetme	Veli-okul ilişkisinde fazla bir değişiklik olmaması
Fırsat Eşitliği Sağlaması	Öğretmen-öğrenci ve veli-öğrenci arasında tablet ve internet kullanımını konusunda bazen yaşanan güvensizlik
Okul İmajına Katkı	
Okula Olan İlgi Artışı	

Tablo 2’de görüldüğü gibi veliler, FATİH Projesi uygulanmaya başladıktan sonra gözlem yapmak için henüz erken olduğunu, buna karşın çocuklarının eğitim hayatında olumlu değişimler yarattığını belirtmişlerdir. Bu kapsamda veliler, Projenin çocuklarının başarılarını ve motivasyonlarını artırdığı, derslere ilgilerini artırdığı, kendilerine güvenlerinin gelişmesini sağladığı, kendilerini ayrıcalıklı hissetmelerini sağladığı, fırsat eşitliği sağladığı, dersleri daha kolay anlamalarını sağladığı ve kimi derslerdeki şikâyetlerinin azaldığını düşünmektedirler. Bu olumlu değişimlere karşın, bazı veliler de proje sonrasında çocuklarının başarılarının düştüğünü, okumaya ilgisinin azaldığını ve tabletlere kaybetme ya da kırma stresi yaşadıklarını belirtmektedir.

Projenin okul iklimine katkısı olarak düşünülebilecek sonucu, öğrencilerin öğretim etkinliklerine bir heyecan ve motivasyon sağlamış olması olarak dikkat çekiyor. Özellikle velilerin bazıları projeye birlikte okulun tüm öğrencilerinde bir heyecan ve motivasyon artışının söz konusu olduğunu dile getirmişlerdir. Bazı veliler heyecan ve motivasyon artışının da derslerdeki başarıya doğrudan yansımalarını belirtmişlerdir:

“Bir adım gerideydi, bir adım öne geçti. Çalışıyorlar. Olumlu bir gelişme var. Bir fark var. Derslerle daha çok ilgileniyor. Teknolojiyle daha çok meşgul oluyorlar. Derslere karşı ilgileri arttı. Daha istekli, açıyor, okuyor...Bu proje olmadan bu kadar istekli değildi. Daha rahat ve daha kolay alıyorlar. Daha iyi alıyorlar.”

Veliler, FATİH projesinin okul iklimi açısından olumlu gelişmeler arasında; öğrencilerin merak ve araştırma kültürünün artması, sorumluluk duyguları artması, geleceğe daha güvenle bakma eğiliminin güçlenmesi, projesi sayesinde pilot okulların tanınırlığı ve bilinirliğinin artması, okula daha istekli ve hevesli gelmeleri, teknolojiye merakın artması, teknoloji becerisinin artması, başarı kültürü ve araştırma kültürü gelişmesi, bazı öğrencilerin kendilerini ifade etme ve kendilerine güven duygularının gelişmesi gibi konulara özellikle vurgu yapmaktadır.

Bunun yanı sıra, bazı veliler ise proje sayesinde sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun bütün öğrencilerin bu teknolojik imkanlardan yararlanmasının öğrencilere “fırsat eşitliği” sağlayabileceğini vurgulamıştır. Veri toplanan okulların sosyo-ekonomik düzey bağlamında birbirlerinden farklı özelliklerde olduğu, hatta aynı okulun öğrencileri arasında bile sosyo-ekonomik açıdan önemli farklılıkların olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında proje tüm ülke geneline yaygınlaştırıldığında fırsat eşitliğine önemli katkı sağlama potansiyeli olduğu düşünülmektedir.

FATİH projesiyle birlikte sağlanan yeniliklerin sosyal ve eğitsel açılarından okul ikliminde ve memnuniyet noktasındaki yanıtları değerlendirdiğimizde, proje sayesinde pilot okulların tanınırlığı ve bilinirliğinin arttığı ifade edilebilir. Veliler projenin pilot uygulama okullarını ve öğrencilerini oldukça ayrıcalıklı ve popüler hale getirdiğini ve birçok velinin öğrencisinin FATİH projesinin pilot uygulama okuluna kaydettirmek istediğini belirtmektedir. Veliler, buldukları illerde ve çevre illerde bu projeye dahil olmaları nedeniyle çocuklarının kendilerini “ayrıcalıklı” hissettiklerini dile getirmişlerdir. Veliler, pilot okullara yönelik çevrede büyük bir ilgi ve merak olduğunu belirtmiş ve bu durumdan duydukları memnuniyeti de dile getirmişlerdir. Projenin pilot okullardaki öğrencilerin kendilerini ayrıcalıklı hissetmelerini sağlayan yeni okul kültüründen memnuniyetini bir veli şu şekilde ifade etmektedir:

Kendine özgüveninden dolayı biraz daha fark var. Kendilerinde özgüven artışı var. Proje nedeniyle kendilerini biraz farklı hissediyorlar. Kendilerini ayrıcalıklı hissediyorlar. Gururlanıyorlar.

Aslında motivasyon ve heyecan her yeniliğin sağlayabileceği beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda her yeni teknolojide olduğu gibi FATİH Projesiyle birlikte gelen teknolojik yeniliklerin de beraberinde heyecan oluşturması beklenen bir çıktıdır. Ancak, bu motivasyon ve heyecanın uzun soluklu olmasını sağlayacak uygulamalarla projenin sürdürülebilirliğini sağlamak projenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine ve sonuçlanmasına katkı sağlayacaktır. Daha önceden ifade ettiğimiz projenin kapsamındaki eksikliklerin ve sorunların giderilmesi öğrencilerin öğretim faaliyetlerindeki motivasyonun ve heyecanın sürekliliğini sağlayacaktır.

3.3. Velilerin FATİH Projesi Kapsamında Kullanılan Materyallere İlişkin Görüşleri

Görüşmeler sırasında velilere üçüncü olarak “FATİH Projesi kapsamında kullanılan materyaller hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerin bu soruya verdikleri yanıtların çözümlenmesi sonucunda aşağıdaki Tablo 3’de verilen iki ana tema ve bu iki ana temanın altında alt temalar ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Velilerin FATİH Projesi Kapsamında Kullanılan Materyallere İlişkin Görüşleri

OLUMLU	OLUMSUZ
Etkileşimli tahta	
Kullanışlı/yararlı	Veliler tarafından yeterince tanınmaması
Yazma süresini kısaltması	Çok radyasyon yayması
Veri zenginliği	Yaşanan teknik sorunlar ve zaman kaybı
İnternet bağlantısı	
Tebeşir tozu oluşturmaması	
Tablet Bilgisayar	
Taşınabilir olması	Kitapların ve içeriklerin yüklenmemesi
Çalışmaya zevk katması	Okuma alışkanlığını zayıflatması
Amacına uygun kullanılırsa etkili olması	İçeriklerin yetersiz ve zayıf olması
	Tabletlerin bozulması ve yedek tablet verilmesinin gecikmesi

Sıklıkla oyun amaçlı kullanılması
İçeriklerin Açılmaması
Yazı yazmanın zor olması
İçinde test, soru bankası vb.
bulunmaması
Bazı derslere uygun olmaması
Öğrencilerin ders sırasında sadece
tabletle ilgilenmesi
Sıklıkla teknik sorunların yaşanması
Sorun olduğunda yedek sağlanmasının
zorluğu
Sakıncalı içerik
Bilgisayar bağımlılığı
Ebeveyn kontrolü
Sosyalleşme engeli

Tablete Yönelik Veli Önerileri

- Velilerin tablette yapılan çalışmalarını görmesinin ve bilgilenmelerinin sağlanması
- Okulun sorunlara anında müdahale etmesi
- Evde internetin kısıtlı olarak kullanılması
- Oyunların kaldırılması veya aile kontrolünde olması

Veliler, FATİH Projesi kapsamında kullanılan materyallerden özellikle etkileşimli tahta konusunda olumlu düşüncelere sahiptirler. Veliler etkileşimli tahtanın, yazma süresini kısaltılması ve tebeşir tozu oluşturmaması bakımından yararlı bulmaktadırlar. Buna karşın veliler, etkileşimli tahtayı yeterince tanımadıklarını ve etkileşimli tahtanın fazla radyasyon yayabileceği endişesi taşıdıklarını belirtmektedirler.

“Etkileşimli tahta daha verimli. Daha ayrı bir şey. Tahta daha kullanışlı sanki. Tabletlerin yanlış kullanılma olasılığı var. Ancak tahta öyle değil. Öğrenciler için yeterli, tüm ihtiyaçlarını karşılıyor. Tahta şekli, görsellik, işitsellik...hem eski tahtayı kullanıyorsun hem elektronik tahtayı kullanıyorsun. Çok güzel bir şey, ama kullanabilirsen ve yeterli eğitim verilirse diye düşünüyorum. Yazmakla çok zaman geçirilmiyor mesela...Silgi pisliliği yok en azından. Tebeşir tozu yok.”

Veliler FATİH projesi kapsamında öğrencilere verilen tablet bilgisayarları, taşınabilir olması ve çalışmaya zevk katması açısından olumlu bulmaktadır. Ancak, tablet bilgisayarların içeriğinin yetersiz olması, tabletlerin bozulması ve yedek tablet verilmesinin gecikmesi, tabletlerin sıklıkla oyun amaçla kullanılması, z-kitapların açılmaması, tablette yazı yazmanın zor olması, içinde test, soru bankası vb. bulunmaması, evde internete erişimin sağlanmaması, okullar arasında marka yarışına ve rekabete neden olması, kitap okuma alışkanlığını azaltması, öğrencilerin ders sırasında tabletle ilgilenmesi, her derse ilişkin e-kitabın yüklü olmaması, tabletlerin eve

götürülmesinin yasaklanması açılarından olumsuz bulmaktadırlar. Proje kapsamında verilen tabletlere ilişkin bir veli olumsuz görüşünü detaylı olarak şu şekilde ifade etmektedir:

“Kızım tableti kullansa da oyun amaçlı kullanıyor, ders amaçlı kullanmıyor. Çünkü her dersin kitabı yok. Meslek derslerinin kitabı yok. Kızımdaki verilen tablette arıza oluştu. ...bir ay gibi bir süre sonra alındı tablet...ve yedek tablet verildi ve yedek tabletin verilmesi de çok güç olduğu söyleniyor.Yeri geliyor kitaplar açılmıyor... Ne bileyim...Eve geliyor kitaplar açmıyor, kendince kilitleniyor. Mesela diyor ki okulda not alması zor oluyor diyo, mesela şeyi klavyede yazması zor...Her derse uygun değil bence. Mesela, matematikte işlem yapmayan bir çocuk matematiği öğrenmez, bu bizim görüşümüz. Ve tabletle öğretim matematikte kesinlikle bir başarıya ulaşacağını ben zannetmiyorum.”

Sonuç olarak, etkileşimli tahta uygulaması hakkındaki görüşleriyle kıyasladığımızda, öğrenci velilerinin genel olarak tablet bilgisayarlarla ilişkin görüşlerinin çok fazla olumlu olmadığı ve velilerin tablet bilgisayarların donanımsal özellikleri ve eğitimsel içerikleri açılarından çok zayıf buldukları ve bazı kaygılar taşıdığı anlaşılmaktadır. Açıkçası, tablet bilgisayarlar projenin başlangıç aşamasında çok fazla zengin eğitimsel içeriklere sahip olmadığından ve kullanıcısının uygulama yapmasına izin vermediği için mevcut haliyle ne veliler ne de öğrenciler tarafından yeterince işlevsel bulunmamaktadır. Bu kapsamda, veliler tablet bilgisayarlarda kitapların içeriğinin yetersiz olduğunu, yardımcı ders kitabına gereksinim olduğunu ve kitaplardaki yazıların küçük olduğunu belirterek, içerikte çeşitli hikâye kitaplarına ve/veya romanlara yer verilmesini ve oyunların kaldırılmasını istemektedirler.

Ayrıca veliler, donanım açısından tabletlerin sürekli olarak kapanması ve yedeğinin geç temin edilmesini bir sorun olarak dile getirmektedirler. Veliler, çocuklarının tablet kullanımına ilişkin sorun yaşandığında, bu sorunu önce arkadaşlarıyla daha sonra da öğretmeniyle çözdüklerini ifade etmektedirler.

Veliler, tablet bilgisayarlarla ilişkin öneriler de getirmişlerdir. Velilerin önemli bir kısmı, tabletlerden oyunların kaldırılmasını, oyunların aile kontrolünde olmasını, yaş gruplarına göre oyunların yüklenmesini, evde internetin filtreli olarak kullanılmasını, okulun sorunlara anında müdahale etmesini, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin bilgilendirilmesini ve velilerin tablette yapılan çalışmalarını görmelerini ve bu konuda bilgilencmelerinin sağlanmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

3.4. Velilerin FATİH Projesine Yönelik Genel Önerileri

Velilere, “FATİH Projesi hakkında eklemek istedikleriniz ve önerileriniz var mı?” sorusu yönelttiğimizde, velilerin bu soruya verdikleri yanıtların çözümlenmesi sonucunda aşağıdaki şu öneriler üç ana başlık etrafında ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Velilerin FATİH Projesine Yönelik Genel Önerileri

Genel Öneriler	
Velilere yönelik öneriler	Veliler daha çok bilgilendirilmeli Veli tabletteki çalışmalarını görebilmeli
Öğrencilere yönelik öneriler	Çocukları proje yapmaya teşvik etmeli Çocuk, arkadaşları arasındaki başarı sıralamasını izleyebilmeli Araştırma geliştirme faaliyetlerine yönlendirilmeli Öğrenciler arasındaki teknoloji kullanımındaki farklar giderilmeli
Tabletlere yönelik öneriler	Tabletler evde internete bağlı olmalı Tabletlerde koruyucu filtreler bulunmalı Yedek tabletler gecikmeden verilmeli Tabletlerden herkese verilmeli Tabletlere sigorta yaptırılmalı İçeriğe ders kitapları dışında güncel okuma kitapları konulmalı Tabletlerin içerikleri zenginleştirilmeli

Tablo 4’de görüldüğü gibi veliler, FATİH Projesinin daha iyi olabilmesi için velilere, öğretmenlere, çocuklara ve tabletlere yönelik öneriler getirmişlerdir. Buna göre, veliler kendilerinin FATİH Projesiyle ilgili olarak veliler sürekli bilgilendirilmesinin ve tabletteki çalışmalarını görebilme imkanlarının gereğini vurgulamaktadır.

Veliler, öğrencilere yönelik olarak getirdikleri öneriler kapsamında, öğrencilerin proje yapmaya teşvik edilmesinin ve öğrencilerin arkadaşları arasındaki başarı sıralamasını izleyebilmesinin önemli ihtiyaçlar olduğunu altını çizmektedir. Son olarak veliler, tabletlere yönelik olarak getirdikleri öneriler kapsamında; tabletlerin evde internete bağlanabilmesi, herhangi bir sorun halinde yedek tabletler gecikmeden verilmesi, içeriğe ders kitapları dışında güncel okuma kitapları da konulması, öğrenci üniversiteye başlayınca kadar tablet kullanımını yaygınlaştırılması önerilerini getirmektedirler. Velilerin FATİH projesi kapsamında dağıtılan tablet bilgisayarları öğrencinin amacına uygun kullanıp kullanmadığını denetlemek istediklerini bir veli şu şekilde ifade etmektedir:

“Etkili kullanılıp kullanılmadığını görmek istiyoruz. Amaca hizmet edip etmediğini merak ediyoruz. Bu tablette ne yapıyor, ne kadar faydalıyor? Ders çalışıyor mu? Okulda bundan ne kadar faydalıyor?...Tableti açtığım zaman görmek istiyorum yani.”

Bu noktada, velilerin birçoğu öğrencilere sağlanan teknolojiler aracılığıyla veli-okul arasındaki iletişimin artırılabilmesine dikkat çekerken, tabletlerin iletişim amacıyla daha etkili bir biçimde kullanılabilmesi yönünde de öneriler dile getirmişlerdir.

Son olarak, bazı veliler öğrencilerin özellikle tablet bilgisayarlar üzerindeki içerik konusunda oldukça sıkıntı çektiklerini var olan içeriğin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamadığına işaret etmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar FATİH projesi kapsamında verilen tablet bilgisayarlar için öğrencilerin olduğu kadar öğretmenlerin de hazır içerik ihtiyacının olduğu tespiti yapılmaktadır.²⁸ Proje kapsamında her derse yönelik zengin içerik ihtiyacının olduğu projenin öğrenci, öğretmen, veli, idareci gibi tüm paydaşları tarafından en çok vurgulanan bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada FATİH projesinin orta ve uzun vadede başarısı, alan uzmanları tarafından her ders için zengin içerik geliştirilmesine bağlı görünmektedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Milli eğitim sisteminde onca sorunlar ve eksiklikler varken; FATİH projesine yapılan/yapılacak ciddi yatırımların zamanlaması için çeşitli olumlu veya olumsuz görüşler ileri sürülebilir. FATİH projesinin zamanlamasının yanlışlığını savunan görüşler, muhtemelen milli eğitim sisteminin içinde bulunduğu, öncelikle, finansman, öğretmen yetiştirilmesi, altyapı ve donanım, merkezîyetçi anlayış, bürokrasi ve siyasetin eğitim üzerindeki hegemonyası vb. sorunların çözülmesinin aciliyetine vurgu yapacaktır. Buna göre, milli eğitim sistemi baştan sona yeniden dizayn edilmedikçe teknoloji destekli eğitimin bir fantezi olacağı ve bu sorunlarla birlikte tam olarak sonuç vermeyeceği iddia edilebilir. Ancak, FATİH projesinin zamanlaması ve yürütülme biçimine yönelik alternatif bir yaklaşım sergilemek de mümkün görünmektedir. Sonuç olarak, FATİH projesiyle birlikte yoğun bir şekilde gündeme gelen teknoloji destekli eğitimin temel ilkeler ve felsefeler üzerine inşa edilmesi, projenin uzun vadeli sonuçları açısından oldukça yararlı olacaktır.

Bu alternatif yaklaşım hem teknoloji destekli öğretimin gerekliliği ve geliştirilmesini desteklerken, bir yandan da projenin eksiklikleri, yöntem ve strateji yanlışlarını da gözler önüne seren eleştirileri gündeme getirebilir. Bu eleştirel bakış açısı, bir yandan eğitim ve öğretim uygun içerik ve yöntemlerle teknolojiyle desteklenmesinin olası olumlu yanlarını değerlendirirken, öte yandan eğitimde var olan mevcut sorun alanlarında da radikal iyileştirme ihtiyacının aciliyetini detaylarıyla ortaya koyabilmelidir.

Eğer bu süreç iyi yönetilebilir ve örgütlenebilirse, FATİH projesinin yukarıda sözü edilen teknolojik gelişmelerin bir uzantısı olarak eğitimin teknolojik destekli bir şekilde yürütülmesi ihtiyacının karşılanması ve teknoloji okur-yazarlığının yaygınlaşması açısından çok önemli işlevleri yerine getirebilecek bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Ayrıca, araştırma kapsamında görüşülen veliler dahil tüm paydaşların ortak görüşü; içeriği ve öğrenme-öğretme süreçleri zengin ve nitelikli bir şekilde organize edilebilirse, teknolojik destekli öğretimin yaratıcı, keşfedici ve muhakeme gücü yüksek nitelikli bir nesil ortaya çıkarma potansiyeli de vardır. Böyle bir nesil, kuşkusuz daha nitelikli becerilere sahip ve bilgiyi teknoloji desteğiyle kullanma ve bilgi üretme potansiyeli olan bir nesil olma yolunda önemli aşamalar kaydedebilecektir.

²⁸ Fatih Gursul, ve B. Gülşah Tozmaz, "Which one is smarter? Teacher or board," *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2010, s.5736.

Ancak, teknoloji destekli eğitim ve öğretimin sosyal etkilerinin analizi iyi hesap edilmelidir. Teknolojik destekli eğitim ve öğretim, yoğun teknoloji kullanımından kaynaklanabilecek, yalnızlaşma, izolasyon, asosyalleşme vb. sosyal dezavantajların giderilebileceği sosyal etkileşim ortamlarının zenginleştirilmesiyle birlikte formüle edilmelidir. Örneğin, teknoloji destek eğitim ve öğretimin bireylerin zaten az olan okuma alışkanlıklarını zayıflatıcı etkilerine karşı ciddi sosyal önlemlerle birlikte geliştirilmesi hedeflenmelidir. Nitekim yakın zamanda sınıf öğretmenleriyle yapılan bir araştırma sonuçları öğrencilerin okuma ve yazma alışkanlıklarının projeye birlikte olumsuz etkilenebileceğine ilişkin öğretmen görüşlerine yer vermektedir.²⁹

Türkiye genelinde eğitim kurumlarında bilgisayar ve internet olanakları başta olmak üzere eğitim teknolojisi araçlarının varlığının henüz amaçlanan düzeyde olmadığı bilinmektedir. Bununla birlikte sorunun sadece donanım (bilgisayar ve ilgili ürünlerin fiziksel parçaları) ve yazılım (bilgisayarları çalıştıran ve bilgisayarların çeşitli etkinlikler için kullandığı programlar) yetersizliği olarak görülmesi olanaklı değildir. Başta öğretmenler olmak üzere, idareci, öğrenci ve aileler gibi tüm paydaşların bu ürünler ve bu ürünleri eğitimde kullanma olasılıkları konusunda yeterince bilgileri ve deneyimleri olmaması da olgusal bir durumdur.³⁰

Bu bağlamda, FATİH projesi kapsamında bir yandan teknolojik destekli öğretim donanım ve yazılım içeriklerinin zenginleştirilmesi gerekirken, öte yandan bu donanım ve yazılımdaki içerikleri yetkin ve nitelikli bir şekilde kullanabilen öğrenci, öğretmen, idareci ve velilerin de eğitimini de hedeflemek gerekmektedir.

FATİH projesinin veliler tarafından genel olarak olumlu görüldüğü ve desteklendiği söylenebilir. Veliler FATİH projesini; kitap taşıma sorununu ortadan kaldırması, teknoloji kullanımını sağlaması, derslerdeki başarıyı artırması ve internet olanağı sağlaması bakımından yararlı bulmaktadırlar. Veliler FATİH Projesi uygulanmaya başladıktan sonra, gözlemler için henüz erken olmakla birlikte çocuklarının eğitim hayatında olumlu değişimler olduğunu belirtmişlerdir. Bu kapsamda veliler, Projenin çocuklarının başarılarını ve motivasyonlarını artırdığı, derslere ilgilerini artırdığı, kendilerine güvenlerinin gelişmesini sağladığı, kendilerini ayrıcalıklı hissetmelerini sağladığı ve dersleri daha kolay anlamalarını sağladığını düşünmektedirler. Bunun yanı sıra veliler, projenin henüz değerlendirme yapabilecek kadar somut çıktıları olmadığını da düşünmektedirler.

Ancak araştırma kapsamında görüştüğümüz öğrenci velileri, projeyi olumlu bulmakla birlikte kimi bakımlardan olumsuz bir takım sonuçları olabileceğini de dile getirmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğrenci velileri, FATİH projesiyle birlikte sunulan teknolojik destekli eğitimin sosyalleşmeyi engellemesi, yardımcı kitap kullanmayı gerektirmesi, ölçsüz oranda internet kullanmayı sağlaması, okuma alışkanlığını azaltması ve tabletlerde oyun oynanması açılarından ciddi riskler barındırdığını da ifade etmektedirler. Bu olumlu değişimlere karşın kimi veliler de proje sonrasında çocuklarının başarılarının düştüğü, okumaya ilgisinin azaldığı ve tabletleri kaybetme ya da kırma stresi yaşadıklarını belirtmektedir.

²⁹ Sabahattin Çiftçi, Serdarhan M. Taşkaya, ve Melek Alemdar; “Sınıf öğretmenlerinin Fatih Projesine ilişkin görüşleri,” *İlköğretim Online*, 12 (1), 2013, s. 228.

³⁰ Aksoy, a.g.m., s.8.

FATİH projesinin pilot uygulamasına yönelik bu araştırmanın en önemli bulgulardan birisi velilerin proje konusunda henüz yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Projenin en önemli paydaşlardan birisi olan öğrenci velileri, mevcut haliyle projenin tamamen dışında olmasalar bile oldukça tali bir unsur gibi görünmektedirler. Hâlbuki ki FATİH projesi, en önemli paydaşlardan biri olan velileri sürece aktif olarak dahil edebilecek formüller oluşturduğunda, teknolojik destekli eğitimin etki ve sonuçlarının yaygınlaştırılması mümkün hale gelecektir.

Araştırma sonuçları, öğrenci velilerinin önemli bir çoğunluğunun henüz tam olarak FATİH projesinin önemli bir paydaşı olarak sürece aktif olarak dahil edilemediğini ortaya koymaktadır. Ancak, buna rağmen velilerin çoğunluğu, FATİH projesinin eğitim alanına getirdiği BİT'lerin eğitsel, bireysel ve sosyal sonuçları hakkında fikir yürütebilmektedir. Bu açıdan velilerin, FATİH projesiyle sunulan BİT'lerin eğitimde uygulanmasına yönelik bazen olumlu bazen de ihtiyatlı bir tutum takındıkları gözlenmektedir. FATİH projesinin başarıya ulaşabilmesinde, bu projenin paydaşları olan öğretmen, öğrenci, idarecilerin yeterlilik durumlarının yanı sıra velilerin destekleri oldukça önemli görünmektedir.

Bu noktada, oldukça yüksek bütçeli bir proje olan FATİH projesinde kaynakların neredeyse sadece donanım altyapısına ayrıldığına ilişkin bir izlenim edinilmektedir. Oysa projenin başarılı olması için bütün bu yatırımlarla birlikte insan unsurunu da dikkate alması gerekir. Okullardaki teknolojik donanım artışının o teknolojilerin sınıflarda etkili kullanımını yani teknolojinin öğretim uygulamaları ile kaynaştırılmasını otomatik olarak sağlamadığı görülmektedir.³¹

FATİH projesinin amacına ulaşabilmesi için bilgisayar okuryazarlığının yaygınlaştırılması ve projenin paydaşları olan öğretmen, öğrenci, veli ve idarecilere yönelik farklı eğitimlerin sunulmasının hayati önem taşıdığı söylenebilir. Bu kapsamda özellikle projenin uygulayıcısı olan öğretmenlere yönelik yüz yüze veya çevrim-içi hizmet-içi eğitimler sunulmalı ve bu eğitimlerin sürekli olması sağlanmalıdır. Böylelikle, sınıflara sağlanan donanımın alt yapısının, eğitsel olarak oluşturulan e-içeriğin ve bilişim teknolojileriyle uyumlu hale getirilen öğretmen kılavuzlarıyla birlikte öğretmenlerin teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmeleri mümkün olabilecektir.³²

Daha geniş bir şekilde değerlendirecek olursak, öğrenme topluluğu diyebileceğimiz eğitimin tüm paydaşları olan öğretmen, öğrenci, veli, idareci ve teknoloji koordinatörleri birbirleri için bir öğrenme modeli veya eğitimci haline gelebilmelidirler.³³ Bu anlamda FATİH projesi; eğitim sürecine teknolojinin entegrasyonunu evlerdeki velileri de eğitim sürecine dahil ederek gerçekleştirebilirse velilerin de öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olarak rol alması mümkün hale gelebilir. Aslında bu noktada okul ve evi teknoloji aracılığıyla entegre eden veya birleştirebilen bir eğitim önemli potansiyelleri açığa çıkarma şansı oldukça yüksek görünmektedir. Bu potansiyelleri şu şekilde sıralayabiliriz³⁴:

³¹ Akıncı vd., a.g.m., s.7.

³² Halil, Karayaduman, "Eğitimde FATİH projesinin öğretmenlerin yeterlik durumları açısından incelenmesi". *Akademik Bilişim*, 1-3 Şubat 2012 / Uşak Üniversitesi, UŞAK, 2012, s.6.

³³ Ertmer, Peggy. A; "Addressing first and second order barriers to change: Strategies for technology integration," *Educational Technology Research and Development*. 47(4), 1999, s.54.

³⁴ Bridget Somekh vd., *Using ICT to Enhance Home-School Links: An Evaluation of Current Practice in England*. Annersley, Notts, UK: DFES, 2001, s.34.

- Öğrenme fırsatlarını genişletmek ve sıkıcı ev ödevi rolü ve anlayışını dönüştürmek.
- Ev ve okuldaki çalışmalarını transfer edebilmek; okulun çevrim ağlarına ve öğrenme platformlarına her zamana ve her yerde ulaşabilmek.
- Okul ve ev arasındaki iletişim ve işbirliğini geliştirmek.
- Velilerin katılımını daha üst seviyelere çıkararak öğrenci başarısını arttırmak.

Öte yandan FATİH projesi, uzun vadeli bir perspektifle ele alınmalı ve tüm paydaşların süreç boyunca aktif ve etkileşimli olarak karar alma süreçlerine dahil edilmeleri gerekir. Bu durum projenin sürdürülebilir olması için elzem görünmektedir. Bu amaçla kaynak kullanımı ve dağılımı konusunda bürokratların yanı sıra, eğitimin tüm paydaşlarının temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu oluşturulmalı ve kaynak kullanımı ve dağılımı konusundaki bütün süreç şeffaf olarak düzenlenmeli ve yürütülmelidir. Son olarak, FATİH projesinin yürütülmesinden doğan sınırlılık ve olumsuzluklar belli aralıklarla gözden geçirilmeli ve bir “sürekli değerlendirme sisteminin” kurulması da oldukça önem taşımaktadır.

Kaynakça

- AKINCI, Ahmet., KURTOĞLU, Meltem ve SEFEROĞLU, S; “Bir teknoloji politikası olarak FATİH projesinin başarılı olması için yapılması gerekenler: bir durum analizi çalışması,” *Akademik Bilişim Konferansı*, 1-3 Şubat 2012 / Uşak Üniversitesi, UŞAK.2012.
- AKSOY, H. Hüseyin; “Eğitim kurumlarında teknoloji kullanımı ve etkilerine ilişkin bir çözümleme”. *Eğitim Bilim Toplum*, 1 (4): 4-23, 2003.
- ALEXIOU-RAY, Jennifer., WILSON, Elisabeth., WRIGHT Vivian ve PEIRANO, Ann-Marie; “Changing instructional practice: the impact of technology integration on students, parents, and school personnel,” *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 2(2), <http://ejite.isu.edu/Volume2No2/AlexRay.htm>, 2003.
- APPLE, Michael; *Is The Technology Part of the Solution or Part of The Problem in Education?. Teachers and Texts: A Political Economy of Class and Gender.* New York: Routledge and Kegan Paul, 1989.
- BELLAMY, K. Rainer; “Designing educational technology: computer-mediated change.” (Ed. Bonnie, A. Nardi) *Context and Consciousness: Activity Theory and Human-Computer Interaction.* Boston: Massachusetts Institute of Technology, 123-147, 1996.
- CONLON, Tom; “Bilgi teknolojisi, eğitim ve postmodernizm,” *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*. 1(2): 269-278, 2002.
- ÇİFTÇİ, Sabahattin., Taşkaya, Serdarhan. M. ve Alemdar, Melek; “Sınıf öğretmenlerinin Fatih Projesine ilişkin görüşleri,” *İlköğretim Online*, 12 (1), 227-240, 2013.
- EPSTEIN, L. Joyce; *School, Family and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools.* Boulder, CO: WestviewPress, 2001.

- ERTMER, Peggy. A; "Adressing first-and second-order barriers to change: strategies for technology integration,"Educational Technology Reseach and Development. 47(4): 47-61, 1999.
- GIDDENS, Anthony; Sosyoloji, (çeviri: Cemal Güzel), Ankara: Ayraç Yayınları, 2000.
- GURSUL, Fatih. ve TOZMAZ, B. Gülçin; "Whichone is smarter? Teacheror board,"Procedia Social and Behavioral Sciences, 2, 5731-5737, 2010.
- HALLGARTEN, Joe; Parents Exist. Ok! London: IPPR, 2000.
- KARAMAN, Kasım; "Küreselleşme ve eğitim,"Zeitschrift für die Welt der Türken. 2 (3): 131-144, 2010.
- KARAYADUMAN, Halil, SARIKAYA, Mustafa ve SEFEROĞLU Sadi; "Eğitimde FATİH projesinin öğretmenlerin yeterlik durumları açısından incelenmesi". Akademik Bilişim, 1-3 Şubat 2012 / Uşak Üniversitesi, UŞAK, 2012.
- KARASAR, Şahin; "Eğitimde yeni iletişim teknolojileri- internet ve sanal yüksek eğitim," The Turkish Online Journal of Educational Technology.3 (4): 116-125, 2004.
- KIRCAALİ-İFTAR, Gönül; "Özel eğitimde fokus grup araştırmaları,"Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 5(1): 1-7, 2004.
- LEWIN, Cathy ve LUCKIN, Rosemary; "Technologytosupportparentalengagement in elementaryeducation: Lessonslearnedfromthe UK,"Computers&Education. 54: 749-758, 2010.
- LEWIS, V. Morgan; "Labor market needstotheyear 2000" (Ed: Carol Herrnstadt Shulman).Adults and the Changing Workplace. New York: American Vocational Association, Inc., 3-11, 1984.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI-MEB; "FATİH Eğitimde Geleceğe Açılan Kapı,"<http://FATİHprojesi.meb.gov.tr/tr/index.php> (erişim tarihi: 11.10.2012).
- MILES, Matthew. B. ve A. Michael, HUBERMAN, Qualitative data anaylsis: An expanded sourcebook (2th Ed.), California: Sage Publications, 1994.
- NEUMANN, W. Lawrence; Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Cilt 2), (Sedef Özge, çev.), İstanbul: Yayınodası yay, 2010.
- ODABAŞI, H. Ferhan; Bilgi ve iletişim teknolojileri ışığında dönüşümler, H.F.Odabaşı (Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2010.
- POPE, Catherine; "Qualitative methods in research on health care quality,"Quality Safety Health Care. 11: 148-152, 2002.
- SOMEKH, Bridget., MAVERS, Diane., and LEWIN, Cathy; Using ICT toEnhance Home-School Links: An Evaluation of Current Practice in England. Annersley, Notts, UK: DfES, 2001.
- WAMBOLDT, B. Downe;"Content analysis: Method, applications, andissues,"Health Care for Women International, 13(3): 313-321, 2009.